

بسم الله الرحمن الرحيم

درآمدی بر طرح توسعه روستایی

دکتر جواد حاجی علیزاده

(عضو گروه جغرافیای دانشگاه فرهنگیان)

سرشناسه : حاجی‌علیزاده، جواد، ۱۳۵۲ -

عنوان و نام پدیدآور : درآمدی بر طرح‌های توسعه روستایی / جواد حاجی‌علیزاده.

مشخصات نشر : تبریز: انتشارات پژوهش‌های دانشگاه، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۹۰ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۳۸-۰۶-۱

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۸۷ - ۹۰.

موضوع : عمران روستایی -- طرح‌ها

موضوع : عمران روستایی -- برنامه‌ریزی

موضوع : عمران روستایی -- ایران -- طرح‌ها

رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ۲۶ ح ۸ / ۴۹ HN

رده بندی دیویی : ۳۰۷/۱۲

شماره کتابشناسی ملی : ۳۹۸۵۲۴۴

(کلیه حقوق چاپ و نشر به این انتشارات متعلق می باشد و هرگونه تخلف به صورت جدی پیگرد قانونی در بر خواهد داشت)

نام کتاب : درآمدی بر طرح توسعه روستایی

تدوین : دکتر جواد حاجی‌علیزاده

ناشر : پژوهش‌های دانشگاه

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۳۸-۰۶-۱

طرح روی جلد : فرزین جهانگیری

لیتوگرافی : بابک

چاپ و صحافی : اعظم، نوبل

شمارگان : ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ : اول ۱۳۹۵

قیمت : ۷۰۰۰۰ ریال

سایت اینترنتی : www.pajohesh-daneshgah.ir

دفتر پخش تهران : میدان انقلاب - روبروی دانشگاه تهران - پلاک ۳۳۳ - جامعه شناسان

دانشگاه تبریز
میدان اصلی پست ملی دانشگاه تبریز

آدرس : تبریز - ابرسان

مجتمع تجاری بلور

پلاک ۳۹

۰۴۱-۳۳۲۶۲۱۱۶

فهرست

پیشگفتار..... ۱

فصل اول : روستا شناسی

مقدمه..... ۴

روستا شناسی..... ۵

سابقه تاریخی..... ۵

تعاریف مرتبط با روستا و ده..... ۷

وجوه تمایز روستا از شهر..... ۷

دسته بندی روستا ها..... ۹

دسته بندی روستا ها براساس تیپ..... ۹

الف (روستا های مجتمع..... ۱۰

ب (روستا های متفرق..... ۱۱

ج (تیپ روستا های بینابین..... ۱۱

دسته بندی روستا ها براساس ویژگی های طبیعی..... ۱۱

الف) طبقه بندی بر اساس پستی و بلندی ها (توپوگرافی)..... ۱۲

ب) طبقه بندی براساس شرایط آب وهوایی..... ۱۲

ج) طبقه بندی روستا ها براساس منابع آبی..... ۱۳

د) طبقه بندی روستا ها براساس خاک..... ۱۳

دسته بندی روستا ها براساس عوامل انسانی..... ۱۳

الف) طبقه بندی روستاها براساس جمعیت..... ۱۳

ب) طبقه بندی روستاها براساس معیشت..... ۱۳

ج) طبقه بندی روستاها براساس میزان توسعه یافتگی و عقب ماندگی..... ۱۳

الگوی سطح بندی مناطق و مراکز روستایی..... ۱۴

۱۴	 (الف) حوزه روستایی
۱۴	 (ب) مجموعه روستایی
۱۴	 (ج) منظومه روستایی

فصل دوم: توسعه روستایی

۱۶	 مقدمه
۱۸	 توسعه، مفهوم و تعاریف
۲۰	 انسان توانا، برنامه ریز و دارای قدرت کنترل
۲۰	 توسعه روستایی
۲۲	 ماهیت و جایگاه توسعه روستایی
۲۴	 (الف) اهداف اکولوژیکی
۲۴	 (ب) اهداف اقتصادی
۲۴	 (ج) اهداف اجتماعی
۲۵	 نمودار ۱-۱- اهداف توسعه پایدار روستایی
۲۵	 مأخذ: موسسه توسعه روستایی ایران
۲۹	 رهیافتهای توسعه روستایی
۳۰	 استراتژی انقلاب سبز
۳۰	 استراتژی اصلاحات ارضی
۳۱	 استراتژی صنعتی نمودن روستاها
۳۱	 (الف) ایجاد مشاغل غیرزراعی و فعالیت‌های درآمدزا
۳۱	 (ب) رواج مراکز روستایی دست پایین. اهداف عمده این استراتژی را می‌توان اینگونه برشمرد
۳۲	 استراتژی رفع نیازهای اساسی
۳۲	 رهیافت اجتماعی
۳۲	 استراتژی توسعه اجتماعی
۳۳	 استراتژی مشارکت مردمی

۳۳.....	رهیافت فرهنگی.....
۳۴.....	رهیافت روستا-شهری.....
۳۵.....	رهیافت توسعه همه جانبه روستایی.....
۳۶.....	رهیافت زیست محیطی.....
۳۷.....	رهیافت یوفرد.....
۳۷.....	رویکردهای فضایی، منطقه‌ای و ناحیه‌ای.....
۳۷.....	استراتژی‌های تحلیل مکانی.....
۳۸.....	سه نظریه مطرح در این زمینه را می‌توان به طور خلاصه اینگونه معرفی نمود.....
۳۸.....	الف-نظریه زمین‌های کشاورزی (جی.اچ.فون تونن).....
۳۸.....	ب-نظریه مکان‌یابی صنایع (آلفرد وبر).....
۳۸.....	ج-نظریه مکان مرکزی (والتر کریستالر).....

فصل سوم : طرحهای توسعه ای

۴۰.....	مقدمه.....
۴۱.....	تعریف ومفهوم طرح.....
۴۱.....	طرح جامع.....
۴۲.....	طرح تفصیلی.....
۴۲.....	طرح جامع شهرستان.....
۴۳.....	طرح آمایش سرزمین.....
۴۴.....	طرح آماده سازی زمین.....
۴۴.....	طرح کاربری زمین.....
۴۵.....	طرح توسعه و عمران و حوزه نفوذ.....
۴۶.....	طرح ساختاری -راهبردی.....
۴۶.....	طرح هادی شهری.....
۵۰.....	مقدمه.....

۵۱.....	طرح بهسازی
۵۲.....	طرح هادی
۵۳.....	طرح هادی روستایی
۵۶.....	مراحل تهیه طرح
۵۶.....	پیشینه و زمینه
۵۶.....	ارایه دیدگاه روستاییان شامل
۵۶.....	شناسایی پایه
۵۷.....	۳-۱-۳- شناسایی پایه در سطح روستا
۵۸.....	۳-۱-۴- بررسی های کالبدی
۵۹.....	مرحله دوم: تحلیل و استنتاج از بررسی ها و تدوین چشم اندازها
۵۹.....	الف)تحلیل و استنتاج مطالعات مربوط به حوزه نفوذ
۵۹.....	ب)تحلیل و استنتاج مطالعات مربوط به روستا
۵۹.....	تحلیل ویژگی ها و برآورد های جمعیتی روستا شامل:
۶۰.....	ج)تحلیل تغییر و تحول منابع در آمدی روستاییان و فعالیت های اقتصادی (کشاورزی ، صنعت و خدمات) تدوین چشم انداز آن ها
۶۱.....	مرحله سوم تعیین برنامه ها ، پروژه های پیشنهادی و ارایه طرح هادی
۶۱.....	الف)تعیین برنامه ها پروژه های پیشنهادی
۶۲.....	ارایه طرح هادی
۶۲.....	ارایه طرح هندسی معابر و تقاطع ها شامل:
۶۳.....	تدوین ضوابط ومقررات
۶۳.....	نقشه های مورد نیاز طرح
۶۳.....	نقشه های رسمی طرح
۶۴.....	نقشه های پشتیبان طرح
۶۵.....	نقشه های مربوط به روستا
۶۵.....	عوامل مرتبط با تهیه و اجرای طرح هادی روستایی

- تهیه و اجرای طرح های هادی ۶۵
- شناخت وضع موجود ۶۶
- اطلاعات مربوط به کاربری اراضی وضع موجود: ۶۶
- الف) محدوده های در معرض سوانح طبیعی روستابه ویژه سیل و زمین لغزش و درجه بندی کلی میزان سوانحه
خیزی محدوده ها ۶۶
- ب) تعیین شیب عمومی روستا و جهات شیب معابر و محل دفع آبهای سطحی ۶۷
- ج) کیفیت آبنیه و موقعیت بناها و بافت های باارزش روستا ۶۷
- نقش دهیاران در طرح ها ۶۷
- نقش دهیاران در تصویب طرح هادی ۶۷
- نقش دهیاران در بازنگری طرح هادی ۶۸
- نقش دهیاران در امر نظارت بر ساخت و ساز در روستا ۶۹
- آشنایی با شیوه های جلب مشارکت مردمی در فرایند تهیه و اجرای طرح هادی روستایی ۶۹
- مشارکت در تهیه طرح هادی ۶۹
- مشارکت در اجرای طرح هادی ۷۰
- پیوست فرهنگی در طرحهای هادی روستایی ۷۱

منابع و مأخذ

پیشگفتار

درس‌رزمینی زندگی می‌کنیم که سالیان درازست سبزی روستاهایش را به فراموشی می‌سپارد و هر روز بیشتر از روز قبل روستاهایش را فدای زندگی شهری نابسامانش می‌کند. درس‌رزمینی که در آن زندگی حتی در حاشیه شهرهایش بهتر از روستاهای دورافتاده اش جلوه‌گری می‌نماید. همین امر موجبات مهاجرت از روستاها به شهرها را هرچه سریع‌تر فراهم می‌نماید.

مهاجرت‌های پنج دهه اخیر که کفه تراوی جمعیت را به نفع شهر سنگین‌تر کرده نشان از یک نابهنجاری در توزیع ثروت و بی‌برنامه بودن در تصمیم‌گیری‌های روستایی دارد. هرچند در قالب طرح‌هایی مانند عمران روستایی، طرح-های ساماندهی روستایی و طرح‌های بهسازی و هادی روستایی و طرح‌های متعدد دیگر تلاش شده است تا روستا بتواند هویت خود را حفظ کرده و به زندگی آبرومندانه خود ادامه دهد ولی آنچه از شواهد و قرائن برمی‌آید نیاز به تلاش‌های بیشتر و علمی‌تر احساس می‌گردد.

اگر یادمان برود که روستا تامین مواد اولیه بخشی از تولیدات صنعتی و تامین مواد غذایی و اشتغال بخش عظیمی از جمعیت مان را برعهده دارد سخت قافله را باخته و باید کاسه چه کنم چه کنم به دست گیریم که همین الان هم دیر کرده ایم

فلذا توجه ویژه به روستا و روستاییان و فعالیتهای نوع اول و استقرار بخشی از فعالیتهای اقتصادی نوع دوم و حتی نوع سوم در روستا برای احیای هویت روستاها و برای جلوگیری از بین رفتن روستاها ضروری به نظر می‌رسد.

در این کتاب سعی بر این شده است که در سطح معرفی برخی از طرح‌های روستایی، زمینه تفکر در سایر مفاهیم روستایی بازهم یادآوری شده و محققین در این زمینه‌ها به تلاش علمی بیشتر برای راهنمایی عوامل اجرایی در حوزه روستایی همت گمارند.

با تشکر

دکتر جواد حاجی‌علیزاده

پاییز ۱۳۹۴